



TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET BATUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/20182)

Karar Tarihi: 14/9/2021

R.G. Tarih ve Sayı: 24/11/2021 - 31669

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
Celal Mümtaz AKINCI
M. Emin KUZ
Basri BAĞCI
Raportörler : Mustafa İlhan ÖZTÜRK
Fatma Gülbin ÖZCÜRE
Başvurucu : Ahmet BATUR
Vekili : Av. Özge DEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurunun kişisel sosyal medya hesabından öğrencisi olduğu üniversite yönetimi hakkında birtakım iddialarda bulunan bir haberi paylaşması nedeniyle başvurucuya bir hafta uzaklaştırma disiplin cezası verilmesinin eğitim hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/6/2018 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.
7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. 1993 doğumlu olan başvuru, Yıldız Teknik Üniversitesi (Üniversite) Makine Mühendisliği Bölümü öğrencisidir. Başvuru 10/10/2016 tarihinde şahsi *Facebook* hesabından Sol Haber Portalı adlı haber sitesinde yayımlanan "*Yıldız Teknik Üniversitesi'ni [M.] mi Yönetiyor*" başlıklı bir haberi yorumsuz paylaşmıştır.

10. Başvurucunun söz konusu paylaşımı yapmasından üç gün sonra Üniversite yönetimi tarafından hakkında disiplin soruşturması açılmıştır. Yapılan soruşturma sonucunda Dekanlığın 14/11/2016 tarihli kararı ile yükseköğretim kurumu personelinin kurum içinde ya da dışında şeref ve haysiyetini zedeleyen eylemlerde bulunduğu gerekçesiyle 18/8/2012 tarihli ve 28388 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca başvurucuya bir hafta yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma disiplin cezası verilmiştir.

11. Başvuru 12/1/2017 tarihinde söz konusu idari işlemin iptali istemiyle idare mahkemesinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvuru; eyleminin hâlihazırda erişime açık olan, herhangi bir ceza ya da hukuk davasına konu olmayan bir haberin paylaşılmasından ibaret olduğunu, öğrencisi olduğu üniversite ile ilgili bir haberi yorum yapmadan paylaşması nedeniyle verilen disiplin cezasının hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.

12. Davayı inceleyen İstanbul 11. İdare Mahkemesi (Mahkeme) hukuka uyarlık bulunmadığı kanaatiyle dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde, başvurunun başka bir haber sitesinde yer alan bir haberi yorum yapmadan paylaştığı vurgulanmış; eylemin hakaret içermediği, muhatabının şeref ve haysiyetini zedeleyecek mahiyette olmadığı ve ifade özgürlüğü kapsamında kaldığı belirtilmiştir.

13. Üniversite Rektörlüğünün istinaf talebi üzerine dava dosyasını inceleyen İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 7. İdare Dava Dairesi (Daire) 27/4/2018 tarihinde istinaf talebini kabul ederek Mahkemenin kararını kaldırmış ve başvurunun davasının reddine karar vermiştir. Daire gerekçesinde, başvurunun iftira unsuru taşıyan karalayıcı bir haberi şahsi sosyal medya hesabından paylaştığı belirtilmiş; söz konusu paylaşımın kişilerin şeref ve haysiyetini zedeleyecek mahiyette olduğu kanaatine ulaşılarak verilen disiplin cezasında hukuka aykırılık görülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

14. Nihai karar başvurucuya 28/5/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvuru 27/6/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

16. 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "*Öğrencilerin disiplin işleri*" kenar başlıklı 54. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Soruşturma, yetkiler ve cezalar:

a. Yükseköğretim kurumları içinde veya dışında yükseköğretim öğrenciliği sıfatına, onur ve şerefine aykırı harekette bulunan, öğrenme ve öğretme hürriyetini, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kısıtlayan, kurumların sükun, huzur ve çalışma düzenini bozan, boykot, işgal ve engelleme gibi eylemlere katılan, bunları teşvik ve tahrik eden, yükseköğretim mensuplarının şeref ve haysiyetine veya şahıslarına tecavüz eden veya saygı dışı davranışlarda bulunan ve anarşik veya ideolojik olaylara katılan veya bu olayları tahrik ve teşvik eden öğrencilere; eylem başka bir suçu oluştursa bile ayrıca uyarma, kınama, bir haftadan bir aya kadar veya bir veya iki yarıyıl için kurumdan uzaklaştırma veya yükseköğretim kurumundan çıkarma cezaları verilir.

..."

17. Yönetmelik'in "*Dayanak*" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmelik 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 54 üncü maddesi ile 65 inci maddesinin (a) fıkrasının (9) numaralı bendine dayanılarak hazırlanmıştır."

18. Yönetmelik'in "*Yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezasını gerektiren disiplin suçları*" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezasını gerektiren eylemler şunlardır;

...

d) Yükseköğretim kurumu personelinin, kurum içinde ya da dışında, şeref ve haysiyetini zedeleyen sözlü veya yazılı eylemlerde bulunmak,

..."

B. Uluslararası Hukuk

19. Eğitim hakkı hususunda ayrıntılı uluslararası hukuk bilgisi için bkz. Özcan Özsoy, B. No: 2014/5881, 15/2/2017, §§ 22-28.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 14/9/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; paylaşılan haberin başvuru tarihinde dahi erişime açık olduğunu, haber içeriğinde hakaret olduğu iddiasıyla haber sahibine ceza ya da hukuk davası açılmadığını, haber içeriği ile ilgili olarak üniversite yönetiminin şikâyetinin bulunmadığını beyan etmiştir. Başvurucu, haberin yorumsuz bir şekilde şahsi sosyal medya hesabından paylaşıldığını vurgulamıştır. Başvurucu, içeriği hakaret oluşturmayan bir paylaşım nedeniyle

kendisine disiplin cezası verilerek bir hafta süreyle üniversiteden uzaklaştırılmasının ifade özgürlüğü ile eğitim ve adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde; başvurucunun yaptığı paylaşım nedeniyle cezalandırılmasının başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahale olup olmadığının ve çatışan iki değer arasında (ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı) adil bir denge kurulup kurulmadığının Anayasa Mahkemesinin mevcut içtihatları dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Öğrencilere tatbik edilen okuldan uzaklaştırma yahut eğitimden çıkarma gibi eğitim kurumundan süreli veya süresiz olarak uzaklaştırma şeklindeki müdahaleler eğitim hakkına müdahale teşkil eder. Bu nedenle başvurucunun iddialarının bir bütün olarak eğitim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

24. Anayasa'nın 42. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

26. Başvurucu hakkında şahsi sosyal medya hesabından paylaşımda bulunduğu haber nedeniyle yükseköğretim kurumundan bir hafta uzaklaştırma disiplin cezası verilmiştir. Başvurucunun bu süre zarfında kayıtlı olduğu yükseköğretim kurumunda eğitimine devam edemediği gözetildiğinde söz konusu disiplin cezası ile başvurucunun eğitim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulmuştur.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

27. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler,... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar,... demokratik toplum düzeninin... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

28. Yukarıda anılan müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

29. Yükseköğretim öğrencilerinin disiplin işlemlerine ilişkin soruşturma usulleri, yetkiler ve cezalar 2547 sayılı Kanun'un 54. maddesinde düzenlenmiştir. Yönetmelik'in 6. maddesi de söz konusu Kanun hükmüne dayanılarak çıkarılmıştır. Yapılan değerlendirmeler neticesinde 2547 sayılı Kanun'un 54. maddesi ile Yönetmelik'in 6. maddesinin *kanunla sınırlama* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

30. Taşıdığı öneme karşın eğitim hakkı, niteliği gereği bazı düzenlemelere tabidir. Şüphesiz eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle devletin bu konuda yapacağı düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip olduğunun kabulü gerekir (Ünal Yıldırım, B. No: 2013/6776, 5/11/2014, § 42; Savaş Yıldırım, B. No: 2013/6258, 10/6/2015, § 42). Devletin bu takdir alanı eğitim kurumunun seviyesi yükseldikçe artar, buna karşılık eğitimin birey ve toplum bakımından önemine bağlı olarak azalır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 67). Devletin sahip olduğu takdir yetkisi, toplumun ihtiyaçlarını gözeterek var olan eğitim kurumlarını kaldırmayı veya statülerinde değişiklik yapmayı da kapsamaktadır. Şüphesiz devletin belirtilen bu takdir alanı içinde hareket ederken meşru bir amaca dayanan değişiklikler yapması da kendisinden beklenecektir (Melih Sivas, B. No: 2016/15634, 28/6/2018, § 58).

31. Anayasa'nın 42. maddesinde eğitim hakkının sınırlandırılmasına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bununla birlikte eğitim hakkının mutlak ve sınırsız bir hak olduğu düşünülemez. Nitekim anılan maddenin ikinci fıkrasında yer verilen "*Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.*" ifadesi ile devlete bir takdir alanı yaratılmıştır. Eğitim hakkının Anayasa'nın "*Sosyal ve Ekonomik Haklar*" bölümünde düzenlendiği hususu da gözetildiğinde devlete tanınan bu takdir hakkının özünde bir *sınırlama* yetkisi de içerdiği anlaşılmaktadır. Öte yandan Anayasa'da diğer haklardan farklı olarak eğitim hakkının sınırlanması hususunda kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla kanun koyucunun eğitim hakkının sınırlanması hususundaki takdir aralığının geniş olduğu ifade edilebilir. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olduğu açıktır (Adem Öğüt ve diğerleri, B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 53).

32. Somut olayda başvuru, sosyal medya hesabından yaptığı paylaşım ile yükseköğretim kurumu personelinin şeref ve haysiyetini zedeleyen eylemlerde bulunduğu gerekçesiyle yükseköğretim kurumundan bir hafta uzaklaştırma disiplin cezası ile tecziye edilmiştir. Başvurucunun eğitim hakkına yönelik olarak gerçekleştirilen bu müdahalenin eğitim kurumunun disiplin ve düzeninin korunması amacıyla gerçekleştirilmiş olduğu görülmekle müdahalenin meşru bir amacının bulunduğu sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

33. Eğitim çok özel bir kamu hizmeti olarak sadece doğrudan faydaları olan bir hizmet değil geniş sosyal fonksiyonları da olan bir hizmettir. Demokratik bir toplumda insan haklarının sağlanılması ve devamı için eğitim hakkı vazgeçilmezdir (*Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri*, § 66).

34. Taşıdığı öneme karşın eğitim hakkı belirli bir zamanda mevcut bulunan eğitim kurumlarına erişimi koruma altına almaktadır. Bu sebeple bireylere belirli tipte veya seviyede eğitimin kurulmasını yahut desteklenmesini talep etme hakkı bahsetmez. Bununla birlikte mevcut veya hâlihazırda desteklenen eğitim kurumlarına etkili bir şekilde erişimi sağlama eğitim hakkının koruması altındadır.

35. Eğitim kurumunun azami verimlilikle çalışabilmesi için kurumun insicamının bozulmaması veya bozulma tehlikesinin doğmaması elzemdir. Bu amaçla eğitim ve öğretimin sunulduğu kurumlar olan okullarda düzenin sağlanması ve eğitimin en verimli şekilde aktarılması için eğitimin alıcısı durumunda olan öğrencilere yönelik öngörülen disiplin kurallarıyla öğrencilerin eğitim hakkı da dâhil olmak üzere birtakım temel hak ve özgürlüklerine karşı sınırlamalar getirilebilir.

36. Bununla beraber öğrencilerin temel hak ve özgürlüklerine yönelik bu sınırlamaların demokratik toplum düzeni için gerekli nitelikte ve ölçülü olması beklenmektedir. Anayasa Mahkemesi *demokratik toplum düzeninin gerekleri* ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Buna göre temel hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbir, toplumsal bir ihtiyacı karşılamalı ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olmalıdır. Bu koşulları taşımayan bir tedbir, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez.

37. Eğitim hakkına yönelik olarak getirilecek kısıtlamaların demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı noktasında yapılacak değerlendirme açısından nazara alınması gereken bir diğer husus ise eğitim hakkına yönelik getirilen kısıtlamanın bireyin eğitim hakkı ile birlikte ifade özgürlüğü, din ve vicdan hürriyeti, özel hayata saygı hakkı gibi Anayasa ile teminat altına alınan diğer hak ve özgürlüklerine de tesiri olup olmadığıdır. Şüphesiz ki bireyin Anayasa ile teminat altına alınan haklarını ortadan kaldıracak yahut kullanılmasını engelleyecek müdahaleler Anayasa'nın 13. maddesine aykırılık teşkil edecektir.

38. Eğitim hakkına yönelik olarak getirilen sınırlamaların ölçülülüğü yönünden ise dikkate alınması gereken üç kriter bulunmakta olup bu ölçütler elverişlilik, gereklilik ve orantılılıktır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (*Şehmus Altuğrul*, B. No: 2017/38317, 13/1/2021, §§ 50-52).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Somut olayda başvurunun şahsi sosyal medya hesabından yapmış olduğu paylaşımla yükseköğretim kurumu personelinin şeref ve haysiyetini zedeleyen eylemlerde bulunduğu gerekçesiyle hakkında yükseköğretim kurumundan bir hafta uzaklaştırma disiplin cezası tesis edilmiştir. Anayasa Mahkemesi önündeki mesele, başvurunun eylemi sebebiyle ceza ile tecziye edilmesinin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelip gelmediği ve ölçülü olup olmadığıdır. Bu bağlamda yapılacak inceleme açısından derece mahkemelerinin gerekçesi büyük önem arz etmektedir.

40. Başvurucunun eğitim hakkına yönelik müdahale ifade özgürlüğü ile bağlantılı olarak gerçekleşmiştir. Diğer bir ifade ile başvurunun eğitim hakkına yönelen müdahaleye başvurunun paylaştığı ifadeler sebep olmuştur. Başvurucu paylaştığı gazete haberiyle okul disiplin kurallarını bozduğu gerekçesiyle disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. İfade özgürlüğü gibi başka bir hakkın kullanılması ile ilintili olarak eğitim hakkına yönelen müdahalelerde dengelemede nazara alınması gereken değişkenlerden birisi de müdahaleye sebebiyet veren haktır. Diğer hakların kullanılması ile ilintili olarak eğitim hakkına yönelen müdahalelerde müdahaleye konu eylemin eğitim kurumunun düzeni üzerindeki olası yahut mevcut olumsuz etkisinin mutlaka gösterilmesi gerekir. Kuşku yok ki eğitim kurumunun disiplininin sağlanması meşru bir amaç olmakla birlikte söz konusu amacı gerçekleştirmek amacıyla bireyin ifade özgürlüğünü ortadan kaldıracak yahut kullanılmasını aşırı zorlaştıracak müdahaleler kabul edilemez.

41. Bu noktada ilk olarak cezalandırmaya konu eylemin başvurunun şahsi sosyal medya hesabından bir haberin paylaşılması şeklinde gerçekleştiği dikkate alınmalıdır. Eylem başvurunun üniversite dışındaki özel alanında gerçekleşmiştir. Şüphesiz ki disiplin kuralları öğrencilerin okul dışındaki ifade ve eylemlerine tesir edecek ölçekte de uygulanabilir. Bununla birlikte öğrencilerin okul dışındaki ifade ve eylemlerine disiplin amacıyla müdahale imkânı oldukça dardır. Öğrencilerin eğitim kurumu dışındaki ifade ve eylemleri sebebi ile eğitim hakkına müdahale teşkil edecek nitelikte yaptırımlara maruz kalmaları ancak kurum dışında gerçekleşen eylemin kurum düzenini ciddi şekilde etkilemesi halinde mümkündür. Bununla birlikte somut olayda Dairenin gerekçesinden başvurunun cezalandırılmasına konu hareketin Üniversitenin düzenini hangi derecede etkilediğine, ne şekilde bozduğuna veya bozma tehlikesi meydana getirdiğine ilişkin hiçbir değerlendirilmede bulunulmadığı görülmektedir.

42. Diğer bir husus ise şikâyet konu haberin yorumsuz olarak paylaşılmasıdır. Başvurucunun eylemi, kamuoyunca erişilebilir olan ve kendisini doğrudan ilgilendiren bir haber içeriğinin paylaşılmasından ibarettir. Başvurucunun haber içeriğinde yer alan yorum ve iddiaları destekleyip desteklemediği dahi anlaşılamamaktadır. İçeriği doğru ya da yanlış olsun salt bir gazete haberinin sosyal medya hesabı üzerinden paylaşılması *otomatik olarak* başvurunun yaptırıma maruz kalması sonucunu doğurmamalıdır. Hukuka aykırı olması nedeniyle haberi yapan kişilerin sorumlulukları yoluna gitmek mümkünken haberin yayımlanmasından sorumlu olmayan kişilerin haberi paylaşmaları nedeniyle sorumlulukları açıklanmadan cezalandırılmaları kamuyu ilgilendiren konularda serbest ve açık tartışmaların önlenmesi sonucunu doğuracaktır (gazetecilerin yaptıkları haberler nedeniyle cezalandırılmaları bağlamında bkz. *Güneş Basım Yayımlar Organizasyon ve Ticaret Ltd. Şti.*, B. No: 2018/24677, 28/1/2021, § 48). Aksinin kabulü bilgi ve haberin paylaşılmasını zorlaştıracak, bir ülkede demokrasinin varlığı konusunda turnusol kâğıdı işlevi gören ifade özgürlüğünün varlığını tartışılır hâle getirecektir (*Cem Atmaca*, B. No: 2018/6030, 8/9/2021, § 39).

43. Öğrencilerin ifade özgürlüğüne yönelik olarak getirilen düzenlemeler yönünden eğitimin derecesi de büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda disiplinli kısıtlamaya maruz kalan bireyin hangi derecede eğitim aldığı ehemmiyet taşır. Eğitimin derecesi arttıkça öğrencinin ifade özgürlüğüne yönelik müdahaleler azalmalıdır. Somut olayda başvurucunun yükseköğretim öğrencisi olduğu, bu bağlamda ifade özgürlüğüyle bağlantılı eğitim hakkına yönelik müdahale alanının ilk ve orta öğretim seviyelerine göre daha dar olması gerektiği açıktır. Bu bağlamda özgür düşüncenin ve eleştirel aklın beşiği olarak görülen üniversitelerde farklı düşüncelere sahip üniversite öğrencilerine daha fazla hoşgörü gösterilmesi gerekmektedir. Söz konusu görüş ve fikirler tartışmalı olsa veya rağbet görmese dahi ifade etme özgürlüğünün sıkı korumasından yararlanmalıdır. Daire, bahsi geçen hususlarla ilgili olarak da herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

44. İdare ve mahkemelerin üniversite öğrencilerine verilecek disiplin cezalarına ilişkin kararlarında müdahaleye konu eylemin eğitim kurumunun düzeni üzerindeki olası yahut mevcut olumsuz etkisini mutlaka göstermesi gerekir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi Dairenin disiplin cezasının hukuka uygun olduğuna ilişkin gerekçeli kararını incelemiştir. Daire, başvurucunun paylaştığı haberin iftira unsuru taşıyan karalayıcı bir haber olduğunu belirterek paylaşımın kişilerin şeref ve haysiyetini zedeleyecek mahiyette olduğu kanaatine varmıştır. Bununla birlikte kararda yaptırıma konu edilen ifadelerin eğitim kurumunun disiplin ve düzeni üzerindeki mevcut yahut olası etkilerinin tartışılmamış olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile kararda, verilen disiplin cezasının nasıl bir zorunlu sosyal ihtiyaca karşılık geldiği ortaya konulamamıştır.

45. Sonuç olarak Daire başvuruya konu paylaşımın yapılma nedenini, paylaşımın içeriğini, paylaşılan haberde geçen hangi ifadelerin kurum insicamına ne şekilde tesir ettiğini, başvurucunun almakta olduğu eğitimin seviyesini, paylaşımın yapıldığı mecrayı, paylaşımın mevcut bir haberin yorumsuz olarak iletilmesinden ibaret olduğunu değerlendirmemiştir. Yukarıdaki açıklamalar ışığında başvurucuya verilen disiplin cezasının zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı ve amaca ulaşmak bakımından orantılı olduğu ortaya konulamamıştır. Dairenin ileri sürdüğü gerekçeler başvurucunun eğitim hakkına yapılan müdahale için *ilgili ve yeterli* olarak kabul edilemez.

46. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

47. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

“(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

48. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ile 5.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

49. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

50. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

51. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), §§ 57-59, 66, 67).

52. Başvurucunun yapmış olduğu paylaşım nedeniyle Daire tarafından disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmesine ilişkin kararın gerekçesinin ilgili ve yeterli olmadığı, bu nedenle başvurucunun eğitim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

53. Bu durumda eğitim hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 11. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

54. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvuruçunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla *eski hâle getirme* kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için eğitim hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruçuya net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

55. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvuruçuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin eğitim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 11. İdare Mahkemesine (E.2017/93, K.2017/2077) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruçuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvuruçuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruçunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Basri BAĞCI